

Field : Fine Arts

Type : Review Article

Received: 16.06.2017 - *Corrected*: 19.11.2017 - *Accepted*: 26.11.2017

Şile Bezi'nin Yeniden Yorumlanması ve Özgün Ürünlere Dönüştürülmesinin Önemi

Çimen BAYBURTLU

Marmara Üniversitesi Takı Teknolojisi ve Tasarımı Yüksekokulu, İstanbul, TÜRKİYE

E-Posta: cimen.bayburtlu@marmara.edu.tr

Öz

Çok zengin bir kültüre sahip olan ülkemizde; bugün tüm kültürel öğelerdeki gelenekselliğin giderek zayıflaması ve teknolojinin getirdiği olanaklar; el sanatları niteliğindeki ürünleri etkilemektedir. Diğer bir deyimle zaman, sanat değerlerini kendi yaratıcı ivmesine paralel olarak değiştirmektedir. Bu görüş açısıyla geleneksel yöntemler ile yapılan tasarımların farklılaşması ve bu farklılıklardan doğan yeni tasarımların uygulanması, iç ve dış pazarlarda alıcının beğenisini kazanmakta ürünün kalitesi kadar görünümü de etkin rol oynamaktadır. Bu nedenle, yeni desen ve formlar, yerel öz ve biçimleriyle geleceğe dönük çağdaş anlayışla başkalaşım yaratır ve kendi varlığının içeriğinde çağcıl bir yenilik kazanır. Hızla gelişen teknoloji, değişen beğeniler, moda akımları gibi başkalaşım olgularının diğer el sanatlarına olduğu gibi Şile Bezi'nin de geleceğine yapacağı etkiler, üzerinde düşünülmesi gereken konulardandır. Ayrıca tekstil sektörünün bu kadar geliştiği ve önem kazandığı bir çağda bu özel dokuma sanatının ve motiflerinin evrenselleştirilmesi kendi adıyla dünyaya tanıtılması için çalışmalar yapılmasının gerekliliği üzerinde hassasiyetle düşünülmelidir. Şile Bezi'nin tanıtılması ve hak ettiği değeri yeniden bulması için uygulanabilecek çeşitli faaliyetler organize edilmelidir. Bu çalışmanın amacı sadece farkındalık yaratmak değil, Şile Bezi'nin değerine değer katacak farklı tasarımların uygulanması ile güncel ve sürdürülebilir ürünler üretilmesinin önemine vurgu yapmaktır. Önceleri köylerde dokunan genç kızların çeyizlerinin hazırlanmasında gecelik, gömlek kadın ve erkek giyim eşyaları, çarşaf, perde yapımında kullanılan Şile Bezi, 70'li yıllarda dünya çapında tanınmış, dünya modasında önemli bir yer edinmiş ancak 1980'li yıllardaki sentetik moda sonucu önemini yitirmiştir. El işçiliği, tezgâhlar, yaratıcılık makineleşmeye dönüşürken beraberinde ne yazık ki el emeği, göz nuru da yitirilmiştir. Bu çalışmada; Şile ve çevresinde mevcut el sanatları ürünleri incelenmiştir. Bölgedeki mevcut el sanatı ürünlerinin yeniden yorumlanarak özgün tasarımlara dönüştürülmesi, pazarlanması ve satışına yönelik öneriler, çözüme katkı sağlayacak fikirler olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Şile Bezi, Tasarım, El sanatları, El Dokuması

The Importance of Refining the “Şile Bezi” and Converting It to Original Products

Abstract

In our country, which has a very rich culture; the increasingly weakening tradition in all cultural elements today and the opportunities that technology brings affect the quality of handcraft products. In other words, time is changing the values of art parallel to its own creative momentum. From this point of view, the differentiation of the designs made by the traditional methods and the application of the new designs arising from these differences play an active role in acquiring the taste of the buyer in the domestic and foreign markets, as well as the quality of the product. For this reason, the new patterns and forms create metamorphosis with the contemporary understanding of the future with its local essences and forms, and acquire a peculiar innovation in the context of its own existence. The effects of metamorphosis, such as rapidly developing technology, changing feelings, fashion trends influence Şile Bezi's future as well as other handcrafts'. Furthermore, in an era where the textile industry has developed and gained so much importance, the universalization of this particular weaving art and its motifs must be considered with sensitivity to the necessity of working to promote it to the world in its own name. The various activities that can be carried out in order to introduce the Şile Bezi and re-find the worthy value should be organized. The purpose of this work is not just to create awareness, but to emphasize the importance of producing up-to-date and sustainable products through the application of different designs that will add value to Şile Bezi. Şile Bezi woven by peasants, used in making nightwear, shirts, women's and men's clothing, sheets and curtains in the preparation of dowries of young girls, has gained an important place in the world fashion in the 70's. But the 1980's synthetic fashion has ruined its importance. As looms, benches and creativity has turned into mechanization, unfortunately the hand work has lost its importance. In this study; The handicrafts of Şile and its surroundings are examined. Suggestions for transforming, marketing and selling existing handicraft products in the region by reinterpreting them into original designs were presented as ideas to contribute to solution.

Keywords: Şile Bezi, Design, Hand Work, Hand Loom

Giriş

Çok değişik coğrafyalardan, değişik kültürlerden ve inançlardan geçerek gelen değerlerin yaratıldıkları ortamları, yaratan insanları ve bunların sonucunu korurken yeniden farklı bakış açılarıyla yorumlamak farkındalık yaratır.

Yaratıcılığın sonunun olmadığı sanat ve sanatın önemli bir dalı olan el sanatları; insanoğlunun görme, duyma ve öğrenme ile elde ettiği bilgilerden yararlanarak el emeği, beceri, zevk ve yaratıcılığını kullanıp duygularını üretimle anlatma tekniğidir. El işlerinin en eskilerinden olan dokuma sanatları ilk dönemlerde insanların güncel gereksinimlerini karşılamak amacıyla, sonraki dönemlerde ise insanların süslenme, buldukları mekanları süsleme gibi bireysel zevk ve isteklerini karşılayacak ürünler olarak üretilmiş ve üretilmeye de devam etmektedir.

Günümüzde bilişim devrimiyle birlikte insanların yeni bir devrim içinde oldukları görüşü hakimdir. Yaşanılan çağa bakıldığında değişen olgunun sadece kullanılan teknolojilerin hızının olmadığı aynı zamanda yaşam biçimlerinde de büyük bir değişim yaşandığı gözlenmektedir. Bu durumda tasarımların ve tasarım anlayışının değişmemesi düşünülemez. Beslenme nasıl olmalı? Disiplinlerarası etkileşimler nasıl olmalı? İnci Eviner'in ifade ettiği gibi; *“Tasarımda bilimsel çalışma yaparken referanslardan yararlanıyoruz, bizden önce yapılmış işlere bakıyoruz, onları tarıyoruz, onların üstüne bir şeyler ekliyoruz”* (Eviner, 2016; 9). Kalıplaşmış bakış açılarını kırarken ve onları başka bağlamların içine taşıırken dönüşüm yaşanmasını sağlamak gerekmektedir. Çünkü her şeyde olduğu gibi sanatta ve tasarımda kendini tekrar tehlikelidir. Tekrar edilen ürün alışkanlık yaratır ve o kadar olağanlaşır ve sıradanlaşır ki artık estetik beğenilerimize hitap etmekten yoksun kalır.

Kavramların ve Ürünlerin Miadının Dolması

Dokuma, el işlerinin en eskisidir. Çok eski yüzyıllarda gereksinim sonucu ortaya çıkan bu sanat zamanla estetik amaçlara yönelmiştir. Dokumacılığın tarihçesi işlemecilik ve dantelcilikle yakından bağlıdır. Bu iki sanat (terim bağlamında sanat¹) dalı kendi gelişmelerinin yanı sıra dokumacılığın süsleme öğeleri de olmuşlardır (Örstan, 1971; 11).

Pamuk üretiminin beşiğinin Hindistan olduğu ve oradan dünyaya yayıldığı varsayılmaktadır. En eski dokuma örnekleri bu bölgede bulunmuştur. Anadolu dokumacılık tarihi ise M.Ö. 6250 yılı civarına dayanır (Örstan, 1971; 11).

Geleneksel el sanatları, halkın kendi ihtiyaçlarını karşılamak için çevresinde kolaylıkla bulabildiği malzemelerden oluşturduğu ürünler olduğundan “yerel” bir nitelik taşırlar ama çeşitli kaynaklardan edinilen bilgilere göre ülkeyi ve ürünü yurt dışında tanıtmaya yardımcı olmuşlar ve bazı dönemler çok tercih edilen ürünler haline gelmişlerdir. Ne yazık ki bu hep böyle devam etmemiştir. Biz nasıl ölümlüsek, belirli bir zamanımız varsa, hele ki teknoloji, moda gibi dış faktörler varken haliyle kavramların ve ürünlerin de miadı dolabilmektedir. Şile Bezi de bu çalkantılardan nasibini almıştır.

Biliyoruz ki, geleneksel yöntemlerle dokunan Şile Bezi, üzerindeki işlemesiyle, kendine özgü motifleriyle geçmişten günümüze bize kalan bir mirastır. Kuzeyi Karadeniz ile çevrili olan

¹ Buna ‘sözcük’ anlamında ‘sanat’ da denilir. Bu sanat sübjektif ve görecelidir. Ölçüt olan nesnenin kendisi değil, nesneye sanat tanımlamasını yakıştırandır. Aynı zamanda bu alana giren sanata ‘Takılı sanat’ da denilmektedir. Yani isim tamlaması şeklinde ifade edilir. El sanatları, yöre sanatları, geleneksel sanatlar, folklorik sanatlar vb. gibi.

Şile, turizm, balıkçılık ve meyvecilik dışında, özellikle 1970’li yıllarda bir dönem geçimini ağırlıklı olarak Şile Bezi’nden sağlayan bir tatil beldesidir. Terlemeyi önleyen bir kumaş türü olan bu bezin bugünkü ana maddesi pamuk ipliğidir. Şile Bezi hakkında bu güne kadar pek çok sayıda inceleme yapılmıştır. Ancak bölgede bu işin ne zaman yapılmaya başlandığı kesin olarak bilinmemektedir. 1920 yılında ipekçilikle başlayan dokumacılık, ketencilikle devam etmiş, 1936 yılından itibaren ise pamuk ipliği kullanılmaya başlanmıştır. Pamuk ipliği kelepler halinde alınır ve unlu suda (çiriş) ıslatılarak güneşte kurumaya bırakılır. Bundan sonra kelepler çırıklarda kalemlere sarılır ve tezgaha çözülerek dokuma işine başlanır. Dokuma bitince bezler deniz kenarında kireç kaymağına batırılır (kaymaklama) ve Karadeniz sularında iyice yıkanıp kumların üstünde kurutulurak kullanıma hazır hale getirilir. Karadeniz’in suları Şile Bezi için ideal bir yıkama olanağı sağlamakta, şile kumu ise beze farklı bir doku kazandırmaktadır (Temir, 2010).

Resim 1. Kabakoz Köyü’nde bir dokuma tezgahı.
(Temir, 2010;121).

Resim 2. Şile Bezi kaskakda işlenirken.
(<http://www.istanbul.net.tr/etkinlik/foto-galeri/28-uluslararası-sile-bezi-kultur-ve-sanat-festivali/57109/12#PhotoSwipe1509356788> 206).

El tezgah sayısının azalmasıyla eski yıllarda dokunan Şile Bezi kalıntılarında ancak birkaç ninenin sandığında rastlanabilmektedir. Ev işleri altında tanımlanan ‘Şile İşleri’ çoğunlukla gergef, kaskak gibi araçlara gerilerek yapılır. Atıklarının ve çözümlerinin seyrek olması bu dokumanın işlenebilirliğini kolaylaştırmaktadır. Kadınların yoğun olarak ön planda olduğu bu çalışmalarda teknik bilgiler büyükannelerden gelir, çocuklar, torunlar ilk modelleri öğrendikten sonra geleneklere bağlı kalmak şartı ile kendi duygularını katarak motifleri farklılaştırırlar.

Resim 3. 1970'lerde Tabakoz² köyünde herkes çalışıyor. (Güner, 1970; 9).

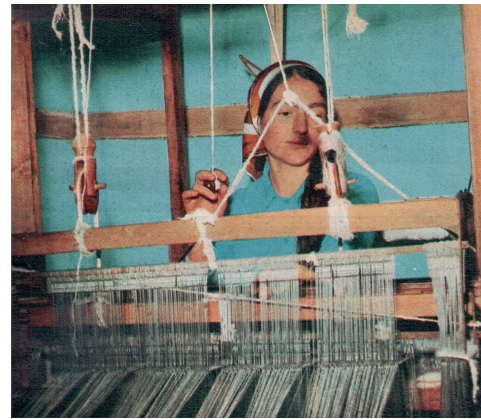

Resim 4. Sanatın yaşı yok. (Güner, 1970; 9).

Önceleri Şile köylerinde dokunan bezler genç kızların çeyizlerinin hazırlanmasında (bugün de önemlidir) gecelik, gömlek, kadın ve erkek giyim eşyaları, çarşaf, perde yapımında kullanılırdı. Makineleşmiş dokuma sanayinin ve hazır giyim sektörünün gelişimiyle 'Şile Bezi' gibi yerel dokuma türleri geriye itilmiş ve gün geçtikçe yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Bu yıllarda bez dokuma ve işlemeciliğin, batı modasının doğuya yönelimi ve Şile'nin turistik merkez durumuna gelmesi sonucunda Avrupa piyasasına uygun standartlarda ve o güne kadar yapılan biçimlerin dışında üretimler yapılmıştır. Sami Güner, harpten önce dikkati çeken Romen bluzlarının biraz daha iyi terbiye edilmiş Şile Bezi olduğuna dem vururken, Karadeniz'in bir ucunda olan Şile'nin ancak kırk yıl sonra dünya piyasasında kendinden söz ettirebilmiş olduğuna değinir (Gözen, 1977; 32).

Resim 5. Tabakoz Köyü, (Güner, 1970; 9).

Resim 6. Genç Kızların dokudukları Şile bezleri, (Güner, 1970; 9).

² Adı geçen "Hayat Dergisi"nde Kabakoz Köyü, Tabakoz Köyü olarak geçmektedir.

Koray Güney ‘Göz Nuruyla Dokunan Şile Bezi’ adlı yazısında ”*Hippilerin tanıttığı Şile Bezi dünya modasına girince, Şile köylerindeki tezgahların Avrupa sosyetesine mal yetiştiremez*” olduğundan bahseder (Güney, 1970; 8). O dönemlerde Almanya’ya çalışmaya gidenlerin kısa zamanda geri dönmelerini, Şile bezi üretiminin ne kadar iyi bir kazanç olduğunu ve tercih edilmesini Tabakoz’lu Hatice şöyle ifade eder: “*Burada kazandığının yanında Almanya’daki gelirim hiç kalır*” (Güney, 1970; 8). 1971 yılında şile bezi giysileri Avrupa’ya ihraç eden Süleyman Tabak Şile bezinden yapılan işlerin Avrupa’da bu kadar tutulacağını tahmin etmediğini belirtirken; “*Yurdumuza gelen hippilerin dünyaya tanıttıkları Şile bezi şimdi Paris modasına girmiş bulunuyor. Böyle olunca, iş yetiştirmekte zorluk çekiyoruz. (...) Yakında, Şile’nin Tabakoz köyü Avrupa modasında söz sahibi merkezlerden olursa hiç şaşmayalım. Çünkü, bu gidiş, yani Şile bezinin moda aleminde tutulması onu gösteriyor*” şeklindeki ifadesi günümüzdeki durumu ile hiç bir benzerlik göstermemektedir. (Güney, 1970; 8). 1980’li yıllardaki sentetik modası Şile Bezi’nin önemini yitirmesine yol açar. Özgün hikayeler ile varlığını kabul ettiren değer, zamana yenik düşer ve özelliğini yitirme sorunsalı ile baş başa kalır.

Barış Behramoğlu’nun ifade ettiği gibi; “*el işçiliği fabrikasyona, tezgâhlar makinelere, yaratıcılık kalıplara dönüştüğünden bu yana, nice değerlerimizi yitirdik. Oysa el emeği göz nuru, ortaya günler ve haftalar sonra çıkanlar, bir zamanlar ne kadar da değerliydi! Ne kadar güzel ve işlevliydi...*”

İşin içinde bir kültür, bir gelenek ve sevgi vardı. Paylaşım, komşuluk, birlik beraberlik, birlikte üretmenin keyfi vardı. Zaman geçti, modern insanın talepleri arttı, eski teknikler kısmen unutuldu, seri üretim kavramı hayattaki yerini aldı, ve hiç bir şeyin ‘özelliği’ kalmadı. Üretilenlerin, anlatacak hikâyeleri yoktu artık. Saf ve doğal olanın yerini yapay ve ucuz olan aldı. Onların da kopyaları oldu, kopyaların da taklitleri...” (Behramoğlu, 2007;43).

Anadolu’daki dokumalar birbirine yakınlık gösterir, bezayağı tekniğiyle üretilen bezler üretildikleri yörenin ismi ile anılır. Şile Bezi zaman içinde benzerlerinden farklılaşmış tamamen yöreye özgü bir hale gelmiştir. Şile Bezi’nin Melek (Antik Bez), Bürümcük, Kasterli (İngiliz Kıvrığı) ve Ham Bez gibi çeşitleri vardır. Ham Bez halen Şile’de en çok dokunan tür kumaştır. Bunlara düz yada desenli dokumaları da ekleyebiliriz. Şile Bezi’nin bir standardının oluşturulması en önemsenmesi gereken konulardan biridir (Temir, 2010; 252-254).

“*Şile’de motifler anonim bir karakter gösterir. Nesilden nesile hiç değişmeden ya da ufak tefek değişikliklerle geçen motifler kendilerine özgü isimlerle anılırlar. Zamanın ya da yörenin önemli olaylarından etkilenerek adlandırılan motifler zengin bir hazine oluşturmuştur. Atatürk’ün Şile’ye ziyareti için özel olarak tasarlanan ve hemen işlenerek çay örtüsü olarak masasına serilen “Gazi Sofrası”(Resim 7) bu tarz motiflerin en güzel örneklerindedir*” (Temir, 2010; 273).

Resim 7. Gazi Sofrası Motifi. (Temir, 2010; 276).

Resim 8. Hapishane Motifi. (Temir, 2010; 276).

Tasarımcıların en büyük sermayesi düşünüş biçimleridir. Yaratıcılığın ve zekanın içine girdiği işlerde kadınların tasarım ve uygulama konusunda katkıları olacaktır. Önemli olan bu dalgayı yakalayabilmektir.

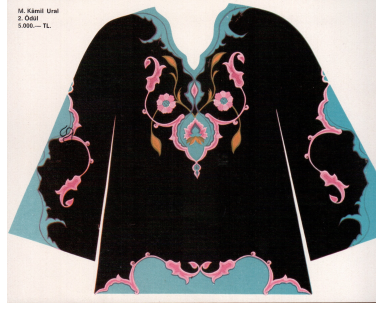
Bugün çok hızlı bir şekilde ilerleyerek dünyayı saran modanın gelişimi onu yaratan nedenlere ve geleneklere bağlıdır. Kawamura Yoniya'nın türettiği "*fashion-ology (Moda-loji)*" terimi üzerine yazdığı kitabında yer aldığı gibi "*moda tek bir birey tarafından değil moda üretimine dahil olan herkes tarafından yaratılır*" (Kawamura, 2016; 16). Farklı disiplinlerden gelenlerin bakış açıları farkındalık yaratabilir.

Taklit etmek ve kurgulama süreci bir dinamizm oluşturabilir. Yaratılan nosyon ve kavramlar yeni imgelerle buluşarak yeni ilişkilerin doğmasına bizim konumuz bağlamında yeni dönüşümler yaşanmasına neden olur. Şile bezinin ihtiyacı olduğu noktalardan birisi de budur.

Bu bağlamda bu konuda yarışmaların düzenlenmesi önemlidir. Batıda'daki yönelim, tasarım yarışmalarının sergilerde ve fuarlardaki müşteri beğenisini yükseltme amacıyla yapıldığıdır. Kendini yenileyen, güncel ve dinamik ürünler tasarımın ana konusudur. İhtiyacı tanımlamak için tasarımın rol aldığı yerlerde pazarlama, yönetim gibi departmanlarla birlikte işbirliği içinde karar alınması gerekmektedir. Buna örnek olarak gösterebileceğimiz 1977 yılında Yapı Kredi Bankası tarafından düzenlenen "*Şile Bezi'nden Türk Desenli Bir Bluz*" yarışması sonucunda birbirinden güzel eserler çıkması hem tasarımcılar için bir teşvik hem de Türk tekstil endüstrisi için bir yenilik olmuştur.

Resim 9 Atilla Ergür 1. Ödülü. (Gözen, 1977; 32-33).

Resim 10 M. Kâmil Ural, 2. Ödülü. (Gözen, 1977; 34).

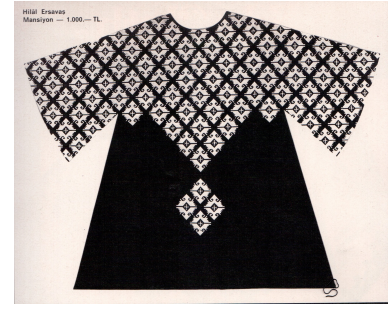
Resim 11 Günay Atalayer, 3. Ödülü. (Gözen, 1977; 35).

Resim 12 Tomris Yazgan Öztoksoy, Mansiyon. (Gözen, 1977; 36).

Resim 13 M. Janset Tamzok, Mansiyon. (Gözen, 1977; 36).

Resim 14 Hilâl Ersavaş, Mansiyon. (Gözen, 1977; 37).

Yok Olmaya Yüz Tutan Folklorik Değerlerin (El Sanatlarının) Turizm Açısından Değerlendirilmesi

Anadolu coğrafyasının zengin kültürel mirası hızla yok olmaktadır. Gözle gördüğümüz ve elle tuttuğumuz somut mirasımızın yanında; hayatımızı anlamlı kılan geleneklerimiz, törelerimiz ve günlük ritüellerimiz yani somut olmayan kültürel mirasımız da kaybolmaktadır. Bu miras; sadece bizim değil, insanlığın da ortak mirasıdır. Eski sanat hazineleri çok zengin olan Türkiye, modacılar ve moda için tükenmez bir kaynaktır. Medeniyetlerin beşiği olan Anadolu'nun en önemli kültürel miraslarından biri de el sanatlarıdır. Ancak, bu mirasa yaklaşımın ve gelecek nesillere aktarılması yönündeki çabaların yeterli olmadığı bir gerçektir. Kültürel yapının önemli bir ögesi olan el sanatlarımız yozlaşmakta, kimliğimizin bu parçası kaybolmaktadır.

Türkiye turizm sektöründe özellikle yaz aylarında sahil şeridinde sahip beldeleri sayesinde önemli bir pay alan bir ülkedir. Türkiye'nin sahip olduğu kültürel ve doğal zenginlikler incelendiğinde, özellikle kültür turizmi başta olmak üzere bir çok alternatif turizm dalında yıl boyunca turist çekebilecek cazibeye sahip olan bir konumundadır. Turizm, ekonomik faktörler kadar sosyal ve kültürel faktörlerden de etkilenmektedir. Özellikle günümüzde

yaygınlaşan kültür turizminde görülen yerlerin kültürünün, tarihinin, müziğinin ve yerel el sanatlarının turistler üzerinde bıraktığı derin etkinin önemi yadsınamaz. Asırlar boyu bütün dünya milletlerini hayran bırakan el sanatlarımız teknolojinin gelişmesiyle birlikte önemini kaybetmiş gibi görünse de, sanatsal değer taşıyan, eski gelenek ve göreneklerimizden kaynaklanan eserlerin turizm endüstrisi içerisinde sunulmasına yönelik ulusal/uluslararası düzeyde çalışmalar yapılması bu eserlere hakkettiği değeri yeniden kazandıracaktır.

Ülkemizin tarihi, kültürel, doğal zenginlikleri bölge bölge, il il incelenip değerlendirilerek araştırmalar yapılmakta, elde edilen sonuçlar kullanılır hale getirilerek, gerekli enformasyon ve dokümantasyon hizmetleri sağlanmaktadır. Böylelikle hem yerel hem ulusal düzeyde ilgili kurum ve kuruluşlara önerilerde bulunularak el sanatlarının yaşatılmasına ve üretilmesine destek sağlanmaktadır. Aslında el sanatları ve el yapımı ürünlerin küresel pazarı büyümektedir; alıcılar, aynı kalite, tasarım ve fiyatta iki ürün ile karşılaştıklarında çoğunlukla el emeği olanı tercih etmektedirler. Bu eğilim, dünya genelinde çevre bilincinin artması ile daha da güçlenen bir eğilimdir. Bu bağlamda çevre, gelenek ve kültürün korunması/yaşatılması ve elde edilecek gelirin yerel halkın/üreticilerin refahına katkıda bulunabilmesi için ilgili bölgede üretilmekte olan el sanatı ürünleri pazarının güçlendirilmesi, ele alınması gereken önemli bir konudur.

Özellikle Kuzeyi Karadeniz ile çevrili olan Şile gibi turizm, balıkçılık ve meyvecilik dışında özellikle 1970’li yıllarda bir dönem geçimini ağırlıklı olarak Şile Bezi’nden sağlayan bir tatil beldesinin dokumacılığı yerel bazda yapılan çalışmalar ile yaşatılmaya çalışılmalıdır. 2017 yılında 30uncusu düzenlenen “Şile Bezi Kültür ve Sanat Festivali” bu çalışmalara alt yapı oluşturacak nitelikte değerlendirilmelidir. Yerel düzeyde geleneksel el sanatlarının gelişmesinin ön şartlarının başında söz konusu el sanatlarının gelişimine yönelik uygun koşulların sağlanması gelmektedir. Bu koşulları; uygun hammaddenin kolaylıkla bulunması, malzeme işleme beceri ve geleneklerinin var olması, üretilen el sanatı ürünlerinin yaygın kullanım alanlarının bulunması, bu yörelerin ya turistik yöreler olmaları ya da turistik yörelere yakın bulunmaları nedeniyle ürünlerin piyasaya erişim şanslarının iyi olması şeklinde sıralamak mümkündür.

Şile ve çevresinde; mevcut el sanatları ürünlerinin, *alan araştırması* yapılarak incelenmesi ve eğitim veren/üretim yapan kurum ve kişilerin hâlihazırdaki durumlarına ilişkin olarak *yönetici, kursiyer, üretici, satıcı* olmak üzere el sanatlarının üretim ve pazarlanmasında çalışan her gruptan ilgililer ile görüşmelerde bulunularak *el sanatlarının gelecek kuşaklara aktarımı* ve *turistik ürün* haline getirilmesi hususunda anılan grupların fikirlerinin/görüşlerinin alınması, özellikle üretici ve kursiyerlerin el sanatı üretimi aşamasında gözlenerek “Şile Bölgesi El Sanatları Envanteri”nin oluşturulmasının turistik hediyelik eşya sektörünün talep ettiği mesleki nitelikleri taşıyan el sanatları elemanlarının ve bölge için *marka* değeri olan ürünlerin tanımlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Şile Bölgesi’ndeki mevcut el sanatı ürünlerinin (özellikle kadınların ürettikleri) tespit edilmesi, yeniden yorumlanarak özgün tasarımlara dönüştürülmesi, pazarlanması ve satışına yönelik önerilerin geliştirilmesi; yerel üreticilerin yenilikçilik ve girişimcilik kapasitelerinin geliştirilerek yönlendirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Sonuç

Şile Bezi bir bölgenin, üstelik tarih boyunca dünya çapında önemli olmuş bir bölgenin, İstanbul'un değerli bir ilçesi Şile'nin kültürel mirasıdır. Bu mirasın korunması büyük önem taşımaktadır. Ne yazık ki Şile Bezi üretimi yeterli değildir ve yavaş yavaş kaybolmaya mahkumdur. Ekonomik ve toplumsal koşulların değişimi geleneksel üretimi engellemektedir. Şu anda Şile Bezi dokuyan az sayıdaki sanatçının devletin ilgisi ve desteği olmadan ayakta kalması çok zordur. Bu desteğin yanısıra özel girişimler ve projelerle bu doğal kaynaklı geleneksel dokumanın piyasasını genişletmek, dünya çapında tanınmasını sağlamak ve böylece yerel üreticiye katkıda bulunmak ve böylece bu yöresel sanatın yaşamasını sağlamak mümkündür.

Bu çalışma kapsamında edinilen bilgiler ve saptanan sorunlar doğrultusunda 'Şile Bezi'nin geleneksel yapısının korunması kadar yeni tasarımlar yapılmasının da gerekliliği önem kazanmıştır. Bu özel, zahmetli ama bir o kadarda sağlıklı olan dokumanın, bugüne kadar yapılanın dışında daha farklı ve güncel tasarımlara sahip giysi ve aksesuar üretimine uygun olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çağdaş anlamda tasarımlarının gerçekleştirebileceği, tekstil sektörünün yenilik fikrini güçlendirip, geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Bu düşünce doğrultusunda Şile Bezi'nin yeniden yorumlanması ve özgün ürünlere dönüştürülmesi doğrultusunda bir çalışmaya başlanmıştır. Şile Bezi'nin geleneksel özelliklerine sadık kalınarak yeni tasarımlar üretilmesini, işlemlere gelenekten güncele doğru oluşturulacak yeni motifler katılmasını, ürünlerin defilerle tanıtılmasını amaçlayan bu çalışmanın yapıcı bir girişim olacağı varsayılmaktadır. Çalışmanın tasarım kısmı çözümlenmiş olup üretim aşamasına geçilmiştir. Böyle bir girişimle Şile Bezi'ni yeniden yorumlayarak daha evrensel bir boyuta taşımak, üretiminin artmasını sağlamak çalışmanın başlıca hedefidir. Yapılacak çalışmaların gelip geçici çabalar olmaması gerekliliğine, kalıcı ve bölgeyi kalkındırıcı bir proje ile bu hedeflere ulaşılabileceğine inanılmaktadır.

Tasarım 1. Şile Bezi uç kısmı kanaviçe işlemeli uzun ceket, (Tasarım Çimen Bayburtlu).

Tasarım 2. Şile bezi ev ve balık işlemeli elbise, (Tasarım Çimen Bayburtlu)

Tasarım 3. Şile Bezi kanaviçe işlemeli tunik, (Tasarım Çimen Bayburtlu)

KAYNAKÇA

- Eviner, İ. (2016). “Sanatla Yaratmak”, *Cogito, Tasarım Ne Bekler?*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 83: 7-24.
- Behramoğlu B, (2007). “El Emeği Göz Nuru; Şile Bezi”, *Türsab (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği)*, İstanbul, Boyut Matbaacılık, 283: 40-47. [https://tursab.org.tr/yayin/20/283_20_328028.pdf, (Erişim Tarihi: 20.06.2016)].
- Gözen, S. (1977). “Şile Bezi”, İstanbul: Sanat Dünyamız, Yapı Kredi Bankası- Kültür ve Sanat Yayınları, 9: 32-40.
- Güney, K. (1970). “Göz Nuruyla Dokunan Şiir Şile Bezi”, İstanbul: *Hayat Dergisi*, Tifdruk Matbaacılık Sanayii, 52:8-9.
- Kawamura, Y. (2016). “*Moda-loji*”, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Örsatan, B. (1971). “Şile Dokumacılığı ve İşlemeciliği”, *Folklor Doğru*, İstanbul: Robert Koleji Türk Folklor Kulübü, 18:11-15.
- Temir, ŞR. (2010). “Geçmişten Günümüze Şile ve Şile Bezi”, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Sanat Eserleri Dizisi
- <http://www.istanbul.net.tr/etkinlik/foto-galeri> 26.10.2017 23:22